אך אם מחזיק שֶׁלֹּא בְּפָנָיו, צָרִיךְ המוכר לְמַיְמַר לֵיהּ – לומר לקונה, 'לְךָ חֲזַק וְקְנִי' – לך תעשה חזקה בקרקע, ותקנה אותה, ואם החזיק בלא שאמר לו זאת, אינה חזקה כלל.

התבאר, שרק אם מוכר הקרקע אומר לקונה 'לך חזק וקני', מועילה החזקה אף שלא בפני המוכר: בָּעֵי [–הסתפק] רַב, המקבל קרקע בְּמַתָּנָה, ובא להחזיק בה שלא בפני הנותן אחר שאמר שנותן לו במתנה, הֵיאַךְ הדין, האם צריך לומר לו 'לך חזק וקני' או לא.

אָמַר שְׁמוּאֵל, מַאי תִּבְעֵי לֵיהּ לְאַבָּא – מה מסתפק רב, הַשְׁתָּא – נתבונן בעת, וּמַה אם בְּמֶכֶר, שהמוכר אינו מפסיד, דְּקָא יָהֵיב לֵיהּ זוּזֵי – שהקונה עתיד לתת לו בסף, מכל מקום רק אִי אָמַר לֵיהּ המוכר לקונה לֵךְ חַזֵק וְקְנִי, אִין – מועילה החזקה שלא בפניו, אך אִי לֹא אמר לו כך, לֹא – אינה מועילה, מַתָּנָה שהנותן רק מחסר ממונו, וכי לֹא כָּל שֶׁכֵּן שאינו קונה בלא שיאמר לו 'לך חזק וקני', הלא יש לחוש שמא כשיבוא להחזיק כבר חזר בו הנותן.

אך הגמרא מבארת את סברת רב שהסתפק בזה: וְרַב שהסתפק בדבר סָבַר, מַאן דְּיָהֵיב [–מי שנותן] מַתָּנָה, בְּעֵין יָפָה הוא יָהֵיב – נותן אותה, כיון שמחמת חיבתו למקבל נותן אותה, ואף בלא שאומר 'לך חזק וקני' מסכים שיחזיק בה.

הגמרא חוזרת לבאר את דברי הברייתא לגבי 'נעל גדר ופרץ': שנינו בברייתא, שכדי לקנות קרקע בחזקה די ב'נעל גדר פרץ כל שהוא'. מבררת הגמרא: וְכַמָּה הוא השיעור של 'כָּל שֶׁהוּא' כדי לקנות. משיבה הגמרא: כִּדְשָׁמוּאֵל – כפי שאמר שמואל, דְּאָמַר שְׁמוּאֵל, גָּדֵר גָּדֵר שהיה גבוה פחות מעשרה טפחים, והוסיף עליו כל שהוא וְהִשְׁלִימוֹ לַעֲשָׂרָה טפחים, וְכן אם פָּרַץ בִּפְרָצָה שהיתה בגדר, והרחיבה כל שהוא, ונעשה רוחב הפרצה כְּדֵי שֶׁיִּכָּנֵס וְיֵצֵא בָּהּ, חֲדֵי זוֹ חֲזָקָה, וקנה בכך את השדה.

שואלת הגמרא: הַאי גָּדֵר – גדר זו, שאמרנו שתוספת בלשהי בה נחשבת חזקה, הֵיכִי דָּמֵי – באיזה אופן מדובר, אִילֵימָא דְּמַעִיקָּרָא לֹא הָוֵי סָלְקֵי לָהּ – אם נאמר שקודם שהוסיף לא היו יכולים לעלות עליה ולעבור אל השדה, וְהַשְׁתָּא נַמִּי לֹא סָלְקֵי לָהּ – וגם עתה אחר שהוסיף עליה אי אפשר לעבור מעליה אל השדה, מַאי עֲבַד – מה עשה עשה לתועלת השדה במה שהוסיף, ומדוע נחשבת תוספת זו לחזקה כדי לקנות. וְאֶלָּא נאמר שמדובר באופן דְּמַעִיקָּרָא הָוֵי סָלְקֵי לָהּ – שקודם שהוסיף עליה יכלו להיכנס מעליה אל השדה, וְהַשְׁתָּא לֹא סָלְקֵי לָהּ – ועתה אחר שהוסיף אי אפשר להיכנס מעליה אל השדה, מדוע זה רק 'גדר כל שהוא', הלא טוֹבָא עֲבַד – עשה בזה הרבה, שעשאה גדר מעולה.

מתרצת הגמרא: לֹא צְרִיכָא – לא הוצרך להשמיענו שאף גדר כלשהו נחשב חזקה, אלא באופן דְּמַעִיקָּרָא הָוֵי סָלְקֵי לָהּ בְּרִוְוחָא – שמתחילה היו יכולים לעבור מעליה אל השדה באופן מרווח, וְהַשְׁתָּא קָא סָלְקֵי לָהּ בְּדוּחֲקָא – ועתה אחר שהוסיף על הגדר, אפשר להיכנס מעליה רק בדוחק, ומשמיענו התנא, שעל אף שלא סתם באופן שאי אפשר להיכנס כלל, נחשבת תוספת זו לחזקה כדי לקנות על ידה.

שואלת הגמרא עוד: הַאי פִּרְצָה – פירצה זו, שאמרנו שתוספת בלשהי בה נחשבת לחזקה, הֵיכִי דָּמֵי – באיזה אופן מדובר, אִילֵימָא דְּמַעִיקָּרָא הָוֵי סָלְקֵי לָהּ – אם נאמר שגם קודם שהוסיף היו יכולים להיכנס דרכה, וְהַשְׁתָּא נַמִּי עָיְילֵי בָּהּ – וגם עתה אחר שהוסיף בה אפשר להיכנס דרכה, מַאי עֲבַד – מה עשה שמחמת זה נחשב שהחזיק בקרקע. וְאֶלָּא נאמר שמדובר באופן דְּמַעִיקָּרָא לֹא הָוֵי עָיְילֵי בָּהּ – שקודם שהוסיף עליה לא היו יכולים לעבור דרכה, וְהַשְׁתָּא קָא עָיְילֵי בָּהּ – ועתה כשהוסיף עליה יכולים להיכנס דרכה, מדוע זה נחשב 'פרץ כל שהוא', הלא טוֹבָא עֲבַד – עשה הרבה, שפרץ פירצה מעולה בגדר.

מתרצת הגמרא: לֹא צְרִיכָא – לא הוצרך להשמיענו שפרץ בלשהו נחשב פרץ, אלא באופן דְּמַעִיקָּרָא הָוֵי עָיְילֵי בָּהּ בְּדוּחֲקָא – שמתחילה היו נכנסים דרכה רק בדוחק, וְהַשְׁתָּא עָיְילֵי בָּהּ בְּרִוְוחָא – ועתה אפשר להיכנס דרכה ברווח, ומשמיענו התנא, שעל אף שרק הוסיף על הפירצה, נחשבת תוספת זו לחזקה בקרקע.

הגמרא מביאה אופנים נוספים שנחשבים חזקה כדי לקנות קרקע: אָמַר רַבִּי אַבִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, נָתַן צְרוֹר – אבן קטנה או גוש עפר בחור שבגדר השדה, וְהוֹעִיל בסתימת נקב זה לשדה, או נָטַל צְרוֹר מגדר השדה ונוצר חור קטן בגדר, וְהוֹעִיל ביצירת נקב זה לשדה, חֲדֵי זוֹ חֲזָקָה לקנות על ידה את השדה.

מבררת הגמרא: מַאי – למה הועיל בשנָתַן צרור, וּמַאי – ולמה הועיל בשנָטַל צרור. אִילֵימָא – אם נאמר שנָתַן צְרוֹר בחור וְסָכַר מַיָּא מִינַּהּ – ומנע ממים להיכנס לשדה, שראה נהר שוטף ובא להזיק לשדה, ובסתימת הנקב הציל אותה, וכן נָטַל צְרוֹר מגדר השדה וַאֲפֵיק מַיָּא מִינַּהּ – ועל ידי יצירת הנקב הוציא ממנה מים שהציפו אותה, מדוע זה נחשב לחזקה כדי לקנות על ידה, הַאי – הלא בזה רק מַבְרִיחַ אֲרִי מִנְכְסֵי חֲבֵרוֹ הוּא, שאין זה תיקון לקרקע אלא סילוק נזק ממנה, ואין זה חזקה, לפי שכל אחד מישראל מצווה להציל ממון חבירו, ואין בכך כל הוכחה שעשה זאת כדי לקנות על ידו.

מתרצת הגמרא: אֶלָּא, אין מדובר באופן שבנתינת או נטילת הצרור הוא רק מסיר נזק, אלא החזקה שנאמרה בְּנָתַן צְרוֹר וסתם נקב, מדובר באופן דְּצָמַר לָהּ מַיָּא – שחיבר את המים שבתוכה אליה, שלא יצאו ממנה, והועיל בזה לשדה שתהא מושקית במים אלו, וכן נָטַל צְרוֹר ועשה נקב בגדר, וְאַרַוח לָהּ מַיָּא – ופתח פתח למים להיכנס אליה, ובזה השקה את השדה והועיל לה, והרי זו חזקה.

הגמרא מבארת בשמו האם העושה חזקה בשדה אחת קנה חברתה: וְאָמַר רַב אַבִּי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, שְׁתֵּי שָׂדוֹת של נכסי הגר שמת, הסמוכות זו לזו, וּמֵצַר – שביל אֶחָד מפריד בֵּינֵיהֶן, אם הֶחֱזִיק – עשה חזקה, כגון שחפר כלשהו בְּאַחַת מֵהֶן כדי לְקָנוֹתָהּ, ולא התכוין לקנות גם את חברתה, קָנָאָה לזו שהחזיק בה לחוד, ואת חברתה לא קנה, כיון שהמצר מפריד ביניהן.

המשך מעמוד רמז

ויהי רצון שיזכו להגן לא רק על הגבולות הגשמיים של ארץ ישראל, אלא גם על הגבולות הרוחניים של ארץ ישראל, הנקראת ארץ הקודש אפילו על ידי כל עמי הארץ, שקדושה זו הנובעת מתורתנו הקדושה ומצוותי' היא סוד וקיום עם ישראל,

ויעשו בכל האמור - גם כן כלשון המגילה - מתוך אורה ושמחה וששון ויקר.

וכיון שמתקרבים אנו לחג הפסח, זמן חירותנו, יתברכו כאו"א בחג הפסח כשר ושמח וחירות אמיתית, ובקרוב נזכה לקיום היעוד ונתתי שלום בארץ, וכהמשך הכתוב, והייתי לכם לאלקים ואתם תהיו לי לעם גו' ואולך אתכם קוממיות.

בכבוד ובברכה לחג הפסח כשר ושמח,

מ. שניאורסאהן

ואם החזיק באחת כדי לִקְנוֹת אוֹתָהּ וְאֶת חֲבֶרְתָּהּ, אוֹתָהּ שהחזיק בה קָנָה, אך את חֲבֶרְתָּהּ לֹא קָנָה, כיון שהמצר מפסיק ביניהם, וחזקה באחת אינה חזקה בחברתה.

ואם החזיק באחת רק כדי לִקְנוֹת אֶת חֲבֶרְתָּהּ, מלבד שלא קנאה כיון שלא החזיק בה, אַף אוֹתָהּ השדה שהחזיק בה לֹא קָנָה, כיון שאין אדם קונה אלא מדעתו.

הגמרא מביאה ספק בענין קניית שתי שדות ומצר ביניהן: בָּעֵי [–שאל] רַבִּי זֵירָא, אם הֶחֱזִיק בְּאַחַת מֵהֶן – מהשדות שהמצר מפסיק ביניהם, כדי לִקְנוֹת אוֹתָהּ וְאֶת חֲבֶרְתָּהּ, מַהוּ – מה הדין, האם קונה את כולם או לא. וצדדי הספק, מִי אַמְרִינַן – האם נאמר שמֵּצַר דְּאַרְעָא חַד הוּא – מצר השדה אחד הוא עמדה, ובשהחזיק בשדה יכול לקנות גם את המצר, וכיון שהמצר סמוך אף לשניה, נחשב אף כחלק מהשניה, וְקָנֵי – וקונה בכך גם את המצר וגם את השדה הסמוכה, אוֹ דִלְמָא – או שנאמר, דַּהַאי לְחוּדֵיהּ קָאֵי וְהַאי לְחוּדֵיהּ קָאֵי – המצר עומד לעצמו והשדה עומדת לעצמה, ואינם נידונים בקרקע אחת, ואינו קונה אותו בקניית השדה, ואף את השדה הסמוכה אינו קונה. ומסקנת הגמרא, תֵּיקוּ – תעמוד השאלה בספק.

הגמרא מביאה ספק נוסף בזה: בָּעֵי [–שאל] רַבִּי אֶלְעָזָר, אם הֶחֱזִיק בְּמֵצַר שבין השדות כדי לִקְנוֹת את שְׁתֵּיהֶן, מַהוּ – מה הדין, האם קונה אותם או לא. וצדדי הספק, מִי אַמְרִינַן – האם נאמר, שאף אם נאמר שכשהחזיק בשדה לא קנה את המצר, היינו משום שהמצר אינו צריך לשדה, ואין בקניית השדה פגיעה בבעלות המצר, ולכן חזקה בשדה אינה נחשבת לחזקה במצר, אך כשמחזיק במצר, כיון דַּהַאי מֵצַר אַפְּרָא דְּאַרְעָא הוּא – מצר זה שומר את השדה כאפסר השומר את הבהמה, ומשועבד לשדה לשומרה, ובשקונה את המצר פוגע בבעלות השדה, וְקָנֵי – ולכן כשמחזיק במצר הרי זו גם חזקה בשדות וקונה אותן, אוֹ דִלְמָא – או שנאמר, דַּהַאי לְחוּדֵיהּ קָאֵי וְהַאי לְחוּדֵיהּ קָאֵי – המצר עומד לעצמו והשדה עומדת לעצמה, ואינו קונה את השדות בחזקתו במצר. ומסקנת הגמרא, תֵּיקוּ – תעמוד השאלה בספק.

אגב שהתבאר דין חזקה בשדה אחת כדי לקנות את חברתה, מבארת הגמרא דין חזקה בבית אחד כדי לקנות את השני: אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ, שְׁנֵי פָּתִים של גר שמת שהיו זֶה לְפָנִים מִזֶּה, וכדי להגיע לפנימי צריך לעבור דרך החיצון, ויש לפנימי זכות לצאת דרך החיצון לרשות הרבים, אם הֶחֱזִיק בַּבית הַחִיצוֹן כדי לִקְנוֹתוֹ, קָנָאוּ. ואם החזיק בו כדי לִקְנוֹת אוֹתוֹ וְאֶת הַפְּנִימִי, רק את הַחִיצוֹן קָנָה, אך את הַפְּנִימִי לֹא קָנָה, כיון שאין בחיצון כל שייכות לפנימי. ואם החזיק בחיצון כדי לִקְנוֹת רק אֶת הַפְּנִימִי, מלבד שלא קנה את הפנימי, אַף את הַחִיצוֹן נַמִּי לֹא קָנָה, שהרי לא התכוין לקנותו.

אם הֶחֱזִיק בַּפְּנִימִי כדי לִקְנוֹתוֹ, קָנָאוּ. ואם החזיק בפנימי כדי לִקְנוֹת אוֹתוֹ וְאֶת הַחִיצוֹן, קָנָה שְׁנֵיהֶן, כיון שלפנימי יש דרך בחיצון לצאת לרשות הרבים, וקנין בו הוא גם קנין בחיצון. אך אם החזיק בפנימי כדי לִקְנוֹת רק אֶת הַחִיצוֹן, אַף את הַפְּנִימִי לֹא קָנָה, כיון שלא התכוין לקנותו, וממילא גם את החיצון אינו קונה.

הגמרא מביאה איזה אופן נחשב חזקה לקנות את נכסי הגר, ואיזה אופן אינו חזקה: אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ, הַבּוֹנֶה פַּלְטְרִין [–ארמונות] גְּדוֹלִים בְּנִכְסֵי הַגֵּר, וּבָא אַחֵר וְהֶעֱמִיד לָהֶן – לארמונות דְּלָתוֹת, זה שהעמיד דלתות קָנָה את הנכסים. ומפרש, מַאי מַעֲמָא – מה הטעם שהשני קנה ולא הראשון, משום דַּקָּמָא – הראשון, שבנה את הארמונות, לְבֵנֵי בְּעָלְמָא הוּא דְּאַפֵּיהּ – רק הפך לבנים וסידרם זה על זה, ולא עשה קנין של נעילה או גדירה המשביח את הקרקע, שהרי גם אחר שבנה את הארמונות אפשר להיכנס למקום.

הגמרא מביאה אופן נוסף של חזקה: אָמַר רַב דִּימִי בַּר יוֹסֵף אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הַמּוֹצֵא פַּלְטְרִין [–ארמונות] בנויים בְּנִכְסֵי הַגֵּר שמת, ואין מה לחדש ולבנות בהם שיהא חזקה כדי לקנותם, וְדָר בָּהֶן סִיּוּד אֶחָד, אוֹ כייר בהם כִּיּוּר אֶחָד – צייר בהם ציור החקוק בקיר, קָנָאן. מברר הגמרא: וְכַמָּה צריך לסייד או לכייר כדי לקנות. משיבה הגמרא: אָמַר רַב יוֹסֵף, אַמָּה על אמה. אָמַר רַב חִסְדָּא, ואותו אמה על אמה צריך להיות כְּנֶגֶד [–מול] הַפֶּתַח, ששם זה מעשה חשוב, כיון שנראה יותר לנוי.

הגמרא מביאה אופן נוסף של חזקה: אָמַר רַב עַמְרָם, הַאי מִילְתָא – הדבר שלהלן אָמַר לָן [–אמר לנו] רַב שֵׁשֶׁת מדעתו, וְאַנַּהֲרִינְהוּ עֵינַיִן – והאיר את עינינו, כלומר, הוכיח את דבריו, מַתְנִיתָא – מברייתא. והדבר שאמר רב ששת הוא, שהַמַּצִּיעַ מַצָּעוֹת – הפורס סדינים בְּנִכְסֵי הַגֵּר ושכב עליהם על הקרקע, קָנָה את הנכסים, ואף שאין זה תיקון בקרקע, כיון שנהנה גופו מנכסי הגר, הרי זו חזקה. ממשיך רב עמרם לבאר: וְאַנַּהֲרִינְהוּ עֵינַיִן – והאיר את עינינו בראיה מַתְנִיתָא – מברייתא, מַאי הִיא – מאיזו ברייתא הוכיח זאת, דְּתַנְיָא, כֵּיצַד קונים עבד כנעני בַּחֲזָקָה, נָעַל לוֹ העבד את מִנְעָלוֹ, ששימש אותו בזה, אוֹ התיר [–פתח] לוֹ מִנְעָלוֹ, אוֹ שֶׁהוֹלִיךְ את כֵּלָיו אַחֲרָיו לְבֵית הַמֶּרְחָץ, וכן אם הִפְשִׁיטוֹ מבגדיו, וכן אם הִרְחִיצוֹ, או כָּסוֹ בשמן, או גֵּרְדוֹ, וכן אם הִלְבִּישׁוֹ, וכן אם הִנְעִילוֹ את מנעלו, וכן אם הִגְבִּיהוֹ, קָנָאוֹ, ששימושים אלו הם חזקת האדון בעבדו, ואף כאן, מה שהשתמש בקרקע זו חזקה לקנותה.

ממשיכה הברייתא: אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, לֹא תְּהֵא חֲזָקָה שקונים בה עבד גְּדוֹלָה מֵהֲגָבָהָה, שֶׁהרי הֲגָבָהָה קנין חזק היא, שהרי קוֹנָה בְּכָל מָקוֹם אפילו ברשות מוכר, ולכך ודאי שהעבד נקנה אף בהגבהה. שואלת הגמרא: מַאי קָאָמַר – מה אמר תנא קמא 'הגבהה קנאו', מי הגביה למי, ומה השיב לו רבי שמעון שהגבהה קונה, הלא גם תנא קמא אמר כך. משיבה הגמרא: הָכִי קָאָמַר – כך אמר תנא קמא, הֲגָבְהוֹ העבד לְרַבּוֹ, כגון שהיה צריך לעלות למיטתו, קָנָאוֹ בהגבהה זו בקנין חזקה, שהרי שימש את רבו, אך אם הֲגָבְהוֹ רַבּוֹ לוֹ – לעבד, כדי לקנותו בקנין הגבהה, לֹא קָנָאוֹ, שאין הגבהה קונה אלא מטלטלין שהדרך להגביהם, ואין הדרך להגביה בני אדם. ועל כך אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, לֹא תְּהֵא חֲזָקָה של הנעיל הלביש וכיוצא בזה גְּדוֹלָה מֵהֲגָבָהָה של הרב את העבד, שֶׁהֲגָבָהָה חמורה היא, שהרי קוֹנָה בְּכָל מָקוֹם, אפילו ברשות מוכר, מה שאין כן משיבה ומסירה, וגם קונה ברשות הרבים ובסמטא, ועל כן קונה היא גם את העבד.

הגמרא מבארת דין נוסף בחזקה בנכסי הגר: אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה בִּירְאָה [–ממקום ששמו בירי] אָמַר רַב יְהוּדָה, הַאי מַאן

אגרות קודש

[שושן פורים, ה'תשל"ג]

...במענה לשאלתו – כל אחד מקיים צדקה רוחנית על ידי הפצת היהדות התורה ומצותיי.

בברכה להסתדרות טובה כולל ועיקר שידוך טוב.